

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 300/16

KLAGER: Advokat Preben Kløvfjell pva. Jan Hanvold
PUBLIKASJON: NRK
PUBLISERINGSDATO: 25.10.2017 og 29.10.2017
STOFFOMRÅDE: Næringsliv, kirke
SJANGER: Nyhetsartikkel, reportasje
SØKERSTIKKORD: Premisser, samtidig imøtegåelse, tilsvar, opplysningskontroll, forhåndsdom, identifisering
REGISTRERT: 20.12.2016
BEHANDLET I PFU: 23.05.2017
BEHANDLINGSTID: 153 dager
KLAGEGRUPPE: Privatperson (advokatklage)
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

NRKs **Brennpunkt-redaksjon** publiserte **tirsdag 25. oktober** en nettartikkel og en TV-dokumentar om pastoren Jan Hanvold og hans virksomhet.

Nettartikkelen hadde tittelen «**Pengepredikanten**». På ingressplass stod det:

«Han har samlet inn én milliard de siste femten årene. Minstepensjonister og uføretrygdede er de flittigste giverne. Samtidig har predikanten bygd opp et privat eiendomsimperium.»

Brødteksten åpnet med en beskrivelse av en gudstjeneste som Jan Hanvold holdt i Telenor Arena:

«- Se etter folkene med de gule vestene. Der kan du dra kortet ditt. Gud elsker en glad giver. Det du gir, gir du ikke først og fremst til oss, men til Herren.

TV-pastor Jan Hanvold ser smilende ut over forsamlingen mens han krummer neven om den trådløse mikrofonen og strekker venstrearmen i været. Han er uformelt kledd. Den lyseblå skjorta henger løst over beltestedet og er åpen i halsen.

(...)

Hanvold selv har tatt med seg over 30 bankterminaler der folk kan dra kredittkortene sine mellom miraklene og lovsangen. Hvis folk foretrekker Vipps

eller kontanter, er det uproblematisk. Digre, hvite plastbøtter går langs benkeradene hvor det også er lagt ut giroblanketter.

Det hele akkompagneres av fire amerikanske kordamer godt støttet av et solid band med full blåserrekke.

- Vi prøver ikke å manipulere deg. Dette er totalt fritt, roper Hanvold i mikrofonen.»

Videre gikk artikkelen over til å fortelle om Hanvolds TV-virksomhet, Visjon Norge. NRK gjenga hvordan Hanvold har oppfordret sine seere til å gi penger:

«- Du er kanskje en tyvtitter? Når vi deler de åndelige sannheter med deg, så er du også skyldig i å tjene oss. Bli en partner, så skal du se at det blir til velsignelse. Ring inn på callsenteret eller send oss en sms!

Slik lyder ordet fra Jan Hanvold når han og de 60 medarbeiderne er på lufta med sendinger fra TV Visjon Norge. Å bli partner er synonymt med å bli fast giver.

- Vi er i desperat behov av nye partnere, sier Hanvold, og ser tungt inn i kamera.»

I artikkelen ble det opplyst at Hanvold og hans kone kontrollerer flere selskaper knyttet til Visjon Norge:

«Sammen med sin tredje kone i rekken, den 16 år yngre Inger Johnstad Hanvold, har Hanvold skaffet seg en betydelig andel jordisk gods gjennom TV-kanalen. Ekteparet har full kontroll over de ulike selskapene som utgjør virksomheten, både gjennom aksjeposter og gjennom styreverv.

Eiendom har alltid stått sentralt for Jan Hanvold. Det er her han nå har sikret seg etter å ha spilt grundig fallitt i forrige runde.»

Lenger ned skrev Brennpunkt om hvordan Hanvold gikk konkurs og ble dømt for økonomisk kriminalitet på 80-tallet:

«(...) etter noen år stoppet framgangen brått. Det gikk veldig galt med Jan Hanvolds selskaper. De hadde en samlet gjeld på over 35 millioner kroner. Hanvold selv og selskapene hans ble slått konkurs. Politiet etterforsket predikanten for å ha tappet virksomhetene for penger.

- Jeg er rett og slett blakk, sa Hanvold til VG.

Advokat Endre Storløyken som bestyrte de fire konkursene etter Hanvold, bet seg merke i at Hanvold i hovedsak baserte seg på gaveinntekter. Dessuten fant Storløyken det noe underlig at pastoren bare sporadisk valgte å stå personlig ansvarlig for virksomheten selv.

Advokaten skrev følgende i boinnberetningen: «Bostyret finner det likeledes som et gjennomgående trekk at debitor (Hanvold red anm.) har svært liten økonomisk innsikt og administrativ evne. Virksomhetene synes preget av tilfeldigheter og regnskapsmessig rot.»

Hanvold tilstod alt. Pastoren ble likevel dømt til fengsel i 120 dager. Han ble i Ytre Follo tingrett fradømt retten til å drive forretningsvirksomhet i to år framover.

- Jeg har lært at Gud er med meg enten det går oppover eller nedover, sier Hanvold i dag.»

Videre stod det:

«Hanvolds tidligere eiendomskjøp og påfølgende konkurser, kunne ikke ha skremt ham så veldig. Pastoren fortsatte med å gå tungt inn i eiendom. I 2004 tjente han én million på en eiendomstransaksjon på Gulskogen i Drammen.

Deretter kastet han øynene på en gjestegård i Hokksund som var til salgs for 9,5 millioner kroner. Det hele toppet seg da han fant det omtalte Honda-bygget på Pukerud. I 2007 kjøpte han de 6000 kvadratmeterne fra bilimportøren. Prisen var 37 millioner kroner.

Det var imidlertid ikke Visjon Norge som kjøpte bygget. Kjøpet ble gjort gjennom et privat eiendomsselskap som heter Øvre Eikervei 126 as. Det er vel verd å ta en titt på dette selskapet. Det har allerede gitt Hanvold millioninntekter. Og vil sannsynligvis sikre ham langt inn i evigheten.»

Disse millioninntektene ble nærmere beskrevet. Artikkelen opplyste at Brennpunkt hadde gått gjennom regnskapene for de siste 15 årene i «**de viktigste selskapene i Visjon Norge-systemet**».

«Gjennomgangen viser at Hanvolds virksomhet har hatt en betydelig inntektsøkning utover på 2000-tallet. Veksten har vært såpass stor de siste årene, at TV Visjon Norge nå har passert én milliard kroner i inntekter siden 2001. Dette er i all hovedsak gaveinntekter.»

Brennpunkt skrev også at Hanvold driver nødhjelpsarbeid. Ifølge artikkelen brukte Hanvold rundt 10 prosent av inntektene i 2015 på dette arbeidet.

Lenger ned skrev Brennpunkt at Hanvolds private selskaper «**også nyter godt av de mange hundre millionene med gaveinntekter som strømmer gjennom Visjon Norge-systemet**». Det stod:

«(...) flere av Hanvolds private selskaper selger også tjenester til Visjon Norge - hvor altså Hanvold er både grunnlegger, ansvarlig redaktør og styreleder.

(...)

Jan Hanvold selv sitter på flere sider av bordet når pengene skal fordeles. NRK Brennpunkt har tilgang til flere arbeidsavtaler som Hanvold har inngått mellom seg selv og Visjon Norge. Her har Hanvold har ikke bare undertegnet som arbeidsgiver, men også som arbeidstaker og lønsmottaker.

Det samme gjelder for utleieavtaler og låneavtaler. Hanvold er utlåner og låntaker, han er utleier og leietaker, og han signerer dobbelt på alle avtalene.

(...)

En rekke dokumenter viser at Hanvold både doblet og tredoblet de gamle utleieprisene når han leide ut til Visjon Norge. Inntektene gikk til hans eget private eiendomsselskap. Selv mener han det er "høl i huet" å sammenligne de gamle leieavtalene med de nye.

- Men hvorfor var det nødvendig å ta så høy pris?

- Det var nødvendig. That's it. Jeg har ingen annen kommentar.»

Brennpunkt intervjuet en 80 år gammel minstepensjonist, som ble beskrevet som «**fast giver til TV Visjon Norge**»:

«I 2013 hadde hun ekstra god råd. I løpet av tre høstmåneder overførte hun nesten 80.000 kroner til TV Visjon Norge og ulike kristne givertjenester som sender på Hanvolds kanal.

- Da hadde vi solgt huset og det ble det et par millioner, godt og vel. Da synes jeg at jeg kunne støtte Visjon Norge veldig mye.»

Videre ble en av husleieavtalene nærmere beskrevet:

«I 2007 kjøpte altså et nyopprettet, privat eiendomsselskap bygget hvor den kristne TV-kanalen holder til. Dette selskapet heter Øvre Eikervei 126 as. Fram til da hadde Visjon Norge leid bygningen for 350.000 kroner i året av forrige eier.

Men etter kjøpet ble det skrevet en ny husleieavtale med det nye eiendomsselskapet. I den nye avtalen ble husleien økt til 2,7 millioner per år, altså mer enn sju ganger så mye som tidligere.

Avtalen ble undertegnet av Jan Hanvold som eier av bygget - og av Jan Hanvold som leietaker.

Men samtidig som Visjon Norge måtte betale sju ganger så mye i husleie, begynte Jan Hanvold å ta ut et årlig millionbeløp fra det nye eiendomsselskapet hvor han også var styreleder. Det har han fortsatt med hvert eneste år.

Hanvold har tatt ut til sammen 9,2 millioner kroner ifra dette eiendomsselskapet siden det ble opprettet. Han har i tillegg en årslønn fra TV Visjon Norge på 600.000 kroner.

- Markedspris, sier Hanvold om den nye leiekontrakten.»

Lenger ned stod det:

«I dag sitter Hanvold og kona Inger fortsatt på 18,9 prosent av aksjene i eiendomsselskapet. Samtidig har Hanvold store planer for den delen av eiendommen som ikke blir brukt av TV Visjon Norge.

- Den er regulert til boligformål, bekrefter han. - Jeg jobber hele tiden med å bygge ut denne eiendommen her, jeg bygger verdier.

- Det kan bli god butikk for deg og kona når det blir bygd leiligheter i Øvre Eikervei 126 hvor Visjon Norge holder til. Dere eier tross alt en god andel av eiendomsselskapet her?

- Dess mer jeg tjener, dess mer kan jeg gi. Det er mottoet mitt, å gi, gi, gi. Og å tjene så mye som mulig.

- Hvis noen beskylder deg for rolleblanding, hva vil du si til dem?

- Ja, det må folk gjerne beskyelde meg for. Det bryr ikke jeg meg om. Så lenge jeg følger norsk lov og følger det som er etisk og moralsk riktig, så har ikke jeg noe problemer med det.»

Flere andre leieavtaler og andre eiendommer som Hanvold ifølge Brennpunkt har tjent penger på gjennom Visjon Norge, ble også beskrevet i artikkelen.

Artikkelen ble avsluttet slik, under mellomtittelen «Apostel med jefly»:

«Lysene er slukket i Telenor Arena. «Mirakelapostel» Maldonado, som har stått for forkynnelsen, har vendt tilbake til hotellsuiten sin. Han skal straks reise hjem til Florida med privatjeten sin.

Lovsangen er forstummet og blitt erstattet av et hult ekko av skosåler mot betonggulv. I køen på vei ut blir vi gående ved siden av en av dem som har vært på scenen for å få helbredelse. Vi spør forsiktig om hun er blitt bedre.

- Vel, litt kanskje, sier kvinnen. Som fortsatt bruker krykker.»

NRK Brennpunkt publiserte også en TV-dokumentar samme dag som nettartikkelen, altså **tirsdag 25. oktober 2016**. Dokumentaren hadde navnet «**Pengepredikanten**» og inneholdt i hovedsak det samme som nettartikkelen. Dokumentaren ble innledet slik:

«Få norske kristenledere har like mye penger mellom hendene som tv-pastor Jan Hanvold. På TV-kanalen Visjon Norge så lover han mirakler, helbredelse og fremgang i livet. Men Guds velsignelse den har en prislapp. Hundre millioner kroner, det er det Hanvolds selskaper får hvert år i gaver fra minstepensjonister, uføretrygdede og andre tilhengere. Vår dokumentarfilm starter i mai i år da kristenfolket for første gang fylte Nordens største konsertarena.»

Bilder fra gudstjenesten i Telenor Arena, og Jan Hanvold som ledet pengeinnsamling, fulgte etter dette.

NRK sendte i tillegg et radioinnslag i programmet Ukeslutt **lørdag 29. oktober 2016** som henviste til Brennpunkt-dokumentaren. Innslaget ble sendt i reprise på NRK Buskerud **31. oktober 2016** og ble innledet slik:

«'Gud elsker en glad giver', sier TV-predikanten Jan Hanvold til sitt publikum. Men mye av pengene går til ham selv, kunne Brennpunkt fortelle denne uken. Hanvold har klart å samle inn en milliard kroner på 15 år, men hvor lett er det egentlig å få til? Ukeslutts reporter Sigurd Flæten dro til Drammen for å samle inn penger til sitt eget lille prosjekt.»

Videre fulgte informasjon om at reporteren skulle forsøke «å finansiere» radioinnslaget gjennom å samle inn penger fra folk på gata i Drammen. Reporteren sa:

«Hanvold har samlet inn over én milliard kroner på femten år. Hva er det som får folk til å gi så innmari mye penger? For å finne ut det, så har jeg tenkt å prøve å be folk på gata om å finansiere mitt budskap. Er givergleden i Drammen stor nok til at jeg kan fullfinansiert denne reportasjen. Først så må jeg finne ut av hva den koster.»

I innslaget sa reportene også:

«Denne ukens Brennpunkt-dokumentar har vist hvordan Jan Hanvold har samlet inn hundrevis av millioner. Penger som har gått rett inn i hans eget eiendomsimperium.»

KLAGEN:

Klager er advokat Preben Kløvfjell, som klager på vegne av Jan Hanvold. Han mener NRK har brutt god presseskikk på følgende punkter i Vær Varsom-plakaten:

- punkt 2.3, om bakenforliggende forhold
- punkt 3.2, om opplysningskontroll og kildekritikk
- punkt 3.3, om klare premisser
- punkt 4.5, om forhåndsdom

- punkt 4.7, om identifisering ved klanderverdige eller straffbare forhold
- punkt 4.13, om rettelse av feil
- punkt 4.14, om samtidig imøtegåelse
- punkt 4.15, om tilsvaretsrett

Slik klager ser det, er Jan Hanvold blitt med i dokumentaren på falske premisser – klager mener premissene er blitt endret i løpet av NRKs arbeid med dokumentaren.

Da NRKs journalister først tok kontakt med Hanvold, opplyste de at «man skulle gi publikum innsyn i de kristne miljøer utenfor Den norske kirke», skriver han. Dette ble også bekreftet av NRK-journalist Bjørn Olav Nordahl i Kringkastingsrådet 24. november 2016, skriver klager videre. Dokumentaren handler imidlertid først og fremst om «Hanvolds økonomi og disposisjoner», mener klager, som viser til punkt 3.3, om klare premisser: «Det er god presseskikk å gjøre premissene klare i intervju situasjoner og ellers overfor kilder og kontakter.» Hanvold ble ikke klar over NRKs vinkling før han fikk se en uferdig versjon av dokumentaren, hevder klager.

Klager legger i den sammenheng vekt på hva Jan Hanvold har «samtykket til». Hanvold samtykket ikke til «vinklingen av dokumentaren», og ikke til «den endelige versjonen som ble vist på TV».

Slik klager ser det, vil ikke et eventuelt samtykke til en uferdig versjon kunne anses som et reelt samtykke. Han understreker forskjellen på en uklippet og ferdig klippet dokumentar: «Slik enhver dokumentfilmskaper er kjent med ligger vesentlige deler av fortellerstemmen i klippingen.» Klager trekker frem et eksempel:

«I første del er det klippet fra bibelskoleelev [NN] på en slik måte at det kommuniseres noe helt annet til publikum enn hva råmaterialet gjør. [NN] forteller at Hanvold har gått fra å være finansielt svartelistet til å bygge seg opp en enorm formue, før han henvender seg til kameramannen og spør 'hvordan går det an?'. Deretter klippes det til Hanvold som sier: 'Du kan dra kortet ditt (...) Hvis du har kontanter kan du gi det i den bøtta som går rundt her.'»

Klager mener videre at NRK har publisert beskyldninger som ikke stemmer. Han viser til ingressen i nettartikkelen, der det stod: «[Jan Hanvold] har samlet inn én milliard de siste femten årene. Minstepensjonister og uføretrygdede er de flittigste giverne. Samtidig har predikanten bygd opp et privat eiendomsimperium.»

Ifølge klager hadde ikke NRK dekning for å skrive at Hanvold har samlet inn én milliard de siste femten årene: «Den korrekte faktasetningen er derimot at *Visjon Norge* har hatt *inntekter* på ca. én milliard kroner de siste 15 årene.» Når det gjelder setningen om at minstepensjoner og uføretrygdede er «de flittigste giverne», skriver klager at den kan tolkes på ulike måter, men at NRK ikke har dekning for den uansett hvilken tolkning man velger. Klager skriver:

«Ordlyden er uklar, men det er naturlig å tolke det dithen at denne gruppen bidrar med mesteparten av pengegavene. Med andre ord er det minstepensjonister og uføretrygdede som bidrar med samlet sett over halvparten av de totale gaveinntektene. Alternativt kan det være slik at denne gruppen gir gaver med høyest frekvens, eller at minstepensjonister og uføretrygdede utgjør mer enn halvparten av giverne til *Visjon Norge*. Uavhengig av hvilken tolkning som legges til grunn anføres det at NRK ikke har dekning for beskyldningen. Det er ingen ting i dokumentaren som beviser noe slikt faktum.»

Klager viser deretter til et angivelig utsagn¹ i dokumentaren: «Denne ukas Brennpunkt-dokumentar har vist hvordan Hanvold har samlet inn hundrevis av millioner. Penger som har gått rett inn i hans eget eiendomsimperium.»

Klager mener det er «en svært graverende beskyldning som gir antydning om noe straffbart». Videre viser klager til at NRK har beklaget en lik påstand som ble uttalt i radioprogrammet Ukeslutt. Han skriver:

«Man stiller seg undrende til hvorfor NRK ikke har korrigert likelydende beskyldninger i Brennpunkt-dokumentaren all den tid dette er en ytterst grov beskyldning som det innrømmes å ikke være sann.»

Slik klager ser det, utgjør det angivelige utsagnet brudd på punkt 3.2, fordi «NRK ikke i tilstrekkelig grad har kontrollert» opplysningene, og punkt 4.13, fordi feilaktige opplysninger skal rettes snarest mulig. «Dette er ikke gjort i anledning Brennpunkt-dokumentaren», skriver klager.

Klager mener at anklagene mot Hanvold «i visse tilfeller kan være straffbare under helleribestemmelsene», noe som «skjerper kravet til overenstemmelse mellom beskyldninger og fakta».

Videre mener han at NRK har brutt punkt 2.3, om å være åpen om bakenforliggende forhold, fordi NRK, etter klagers mening, ikke har publisert alle relevante opplysninger om Jan Hanvolds veldedighetsarbeid. Klager skriver:

«Hanvold hadde et sterkt ønske under filmingen av dokumentaren om at NRK skulle rette fokus mot noe av veldedighetsarbeidet han driver med. De gangene emnet berøres i dokumentaren fremstilles det negativt (...) Det fremgår ikke hvor mye tid og ressurser Jan Hanvold totalt sett bruker på veldedighetsarbeid (...) Hanvold inviterte NRK med på tur til Moldova for en visning av arbeidet som legges ned der, men det ble ikke med i dokumentaren.»

Klager mener også at NRK har brutt punkt 4.5, om forhåndsdom, og punkt 4.7, om identifisering ved omtale av straffbare eller klanderverdige forhold. Han begrunner dette med at NRK har konstruert et inntrykk av at Hanvold driver med noe straffbart, og at redaksjonen forsterket dette inntrykket gjennom å publisere opplysninger om en tidligere straffesak fra 80-tallet, der Jan Hanvold ble dømt til fengsel for brudd på regnskapsloven.

Slik klager ser det, er ikke dommen fra 80-tallet alvorlig nok til at NRK kan skrive om den i en dokumentar som identifiserer Hanvold. Klager viser til ordlyden i punkt 4.7: «Det kan eksempelvis være berettiget å identifisere ved (...) ved alvorlige og gjentatte kriminelle handlinger». Klager mener også at saken fra 80-tallet mangler «en klar relevans sett i lys av dokumentarens premisser». Han skriver i tillegg: «Videre gjaldt den tidligere straffen underslag. NRK har ikke faktadekning til å fastslå at forholdene som omtales i Brennpunkt-dokumentaren også er underslag. Dermed er det heller ikke snakk om en reportasje om 'gjentatte' kriminelle forhold.»

---

¹ Klager innrømmer i kommentarer til NRKs tilsvaret at utsagnet ikke ble publisert av Brennpunkt, men kun av Ukeslutt.

Når det gjelder punkt 4.5, om forhåndsdom, skriver klager at det foreligger brudd på dette punktet «dersom Brennpunkt-dokumentaren kategoriseres som en kriminal- og rettsreportasje».

Videre mener klager at Jan Hanvold ikke er gitt mulighet til å imøtegå beskyldningene i dokumentaren, jf. punkt 4.14, om samtidig imøtegåelse, og skriver:

«Det medfører riktighet at Hanvold blir konfrontert med enkelte dokumenter underveis i Brennpunkt-dokumentaren, men han gis aldri anledning til å imøtegå NRKs slutning fra disse dokumentene; navnlig at 'Han har samlet inn én milliard de siste femten årene. Minstepensjonister og uføretrygdede er de flittigste giverne. Samtidig har predikanten bygd opp et privat eiendomsimperium.' Det er disse beskyldningene han skulle vært gitt anledning til å svare på.»

Også punkt 4.15, om tilsvarsrett, er brutt, slik klager ser det. Han viser til punktets ordlyd som gir unntak for «løpende meningsutveksling», og skriver: «Dersom det en gang var en løpende meningsutveksling er den utvistelig over nå. At Hanvold ikke er gitt tilstrekkelig anledning til å imøtegå beskyldningene fra NRK er således et brudd på punkt 4.15.» Klager viser til at Kringkastingrådet avsto et forslag om å invitere Hanvold i behandlingen der, og skriver: «Det bryter med grunnleggende demokratiske prinsipper at NRK, 3 måneder etter dokumentaren ble sendt, enda ikke har tilrettelagt for at Hanvold kan imøtegå den endelige utgaven av dokumentaren.»

Han hevder også at Jan Hanvold hadde innvendinger da Hanvold ble vist den uklippede versjonen av dokumentaren, men at han ikke ble hørt. «(...) de sider av Visjon Norges virksomhet som Hanvold ønsket å fremheve – slik som kanalens veldedighetsarbeid – [er] i stor grad (...) utelatt fra dokumentaren.»

Klager mener dessuten at NRK brøt god presseskikk i radioinnslaget som ble sendt lørdag 29. oktober 2016 i programmet Ukeslutt. Slik klager ser det, er det blitt publisert en lik beskyldning i Ukeslutt som i Brennpunkt-dokumentaren, nemlig følgende utsagn: «Denne ukas Brennpunkt-dokumentar har vist hvordan Hanvold har samlet inn hundrevis av millioner. Penger som har gått rett inn i hans eget eiendomsimperium.»

NRK Buskerud publiserte i etterkant en beklagelse, som lød slik:

«I en radioreportasje sendt i Ukeslutt lørdag 28.10 og om igjen 31.10 i NRK Buskeruds sendinger har NRK kommet i skade for å si at pastor Jan Hanvold har samlet inn hundrevis av millioner som er brukt til Hanvolds eget eiendomsimperium. NRK har ikke dekning for denne ordlyden. NRK beklager.»

Etter klagers mening veier imidlertid beklagelsen ikke opp for de anførte presseetiske bruddene.

Klager sier at NRK har «gjentatt sine egne beskyldninger fra Brennpunkt-dokumentaren» uten å gjennomføre en selvstendig faktasjekk». Klager legger vekt på at programmet ble sendt to ganger på grunn av reprisen 31. oktober 2016. «Krenkelsen ved gjentakelse er mer graverende, og faren for at beskyldningene etablerer seg som en sannhet, er større», skriver klager, som mener det foreligger et klart brudd på punkt 3.2.

Slik klager ser det, burde Jan Hanvold også fått samtidig imøtegåelse til beskyldningen i innslaget, jf. punkt 4.14. Ifølge klager har NRK i tillegg brutt 4.13, om rettelse og beklagelse av feil, fordi beklagelsen ikke «er tilstrekkelig i forhold til alvorligheten av beskyldningene».

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har ikke vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet.

TILSVARSRUNDEN:

NRK avviser å ha brutt god presseskikk.

Mediehuset opplyser at dokumentaren ble til etter lang tids research med bakgrunn i et ønske om å undersøke konservative kristne miljøer i Norge:

«I starten av prosjektet hadde redaksjonen en bred tilnærming til temaet og arbeidet med ulike mulige vinklinger om ideologi, forkynnelse og økonomi i kristne miljøer utenfor Den norske kirke. Bakgrunnen var at mediene i lang tid hadde fokusert på radikale islamske miljøer. Brennpunkt ønsket å snu lyskasteren den andre veien (...)»

Underveis i researcharbeidet ble Jan Hanvolds virksomhet hovedtema for dokumentaren: NRK opplyser videre:

«Innledende research om økonomien i Visjon Norge viste at driften i hovedsak var basert på gaveinntekter, og at selskapet samarbeider tett med og kjøper tjenester fra andre selskaper som også er eid av klager. Disse båndene var såpass tette, og økonomien gjennom gaveinntektene såpass omfattende, at undersøkelsen av dette etter hvert ble valgt som hovedtema (...)».

Slik NRK ser det, har «det som foregår i dette miljøet vesentlig samfunnsmessig betydning». NRK legger vekt på at Jan Hanvold når ut til mellom 100.000 og 150.000 mennesker gjennom sine TV-sendinger, og at han er ansvarlig redaktør, styreformann og grunnlegger i TV-kanalen. Ifølge NRK figurerer også Hanvold på lister over de mest innflytelsesrike kristenlederne i Norge.

NRK mener det er i kjernen av pressens samfunnsoppdrag å dekke forhold som kommer frem i dokumentaren. «Det er en uttalt erkjennelse i store deler av det frivillige Norge at innsamlede midler og gaver skal håndteres med ekstra varsomhet.»

Videre opplyser NRK at Jan Hanvold fikk se dokumentaren 13 dager før sending, og at han fikk en liste med spørsmål før det avsluttende intervjuet. Dette er rutine i Brennpunkt, for å sikre opplysningskontroll og tilstrekkelig samtidig imøtegåelse, skriver mediehuset.

«Etter visning sa [Hanvold] at han syntes det var en god dokumentar. Han fant ingen faktafeil i det vi hadde laget. Han ønsket seg noe mindre bruk av bibelskoleelev [NN] i filmen, og han syntes vi burde fortelle mer om nødhjelpsarbeidet til Visjon Norge. Men han hadde ingen andre innvendinger mot programmet enn dette synspunktet på våre redaksjonelle valg.»

NRK påpeker også at Hanvold har fått imøtegå påstandene i dokumentaren i andre publiseringer hos NRK. «Jan Hanvold var gjest i Dagsrevyen 25. oktober og i Dagsnytt 18 26. oktober.»

Deretter skriver NRK at klager kommer med upresise og feilaktige påstander om hva NRK har publisert. Mediehuset vil i sitt tilsvarende kun forholde seg til hva som faktisk er blitt publisert.

NRK viser til setningen «Han har samlet inn én milliard de siste femten årene» og mener det er dekning for utsagnet. «Gjennomgangen av Visjon Norges regnskaper for de siste femten årene viser at selskapet skiller mellom 'gaveinntekter' og andre inntekter. Når vi legger sammen gaveinntektene for årene som er gjennomgått, beløper disse seg samlet sett til litt i overkant av én milliard kroner.»

NRK mener også det er dekning for å skrive at det er Jan Hanvold som har samlet inn pengene. Mediehuset begrunner dette med at Hanvold «i praksis (...) er Visjon Norge»:

«Han er styreleder, pastor og ansvarlig redaktør i hovedselskapet. Han er styreleder i Visjonskirken som rent formelt eier TV Visjon Norge. Han er styreleder og sammen med sin kone medeier i eiendomsselskapet som eier lokalene til Visjon Norge. Han er styreleder i Visjon Bibel Center som inntektsfører pengene som brukes til nødhjelpsarbeid. Han er styreleder og daglig leder i Visjon Norge Nødhjelp som organiserer nødhjelpsarbeidet.»

NRK viser videre til setningen «Minstepensjonister og uføretrygdede er de flittigste givne». NRK mener det er galt å tolke setningen som at minstepensjonister og uføretrygdede gir mesteparten av pengene. «Det å være flittig giver beskriver frekvens og/eller trofasthet, ikke hvor mye penger den enkelte gir til et formål», skriver NRK. Mediehuset mener redaksjonen har dekning for utsagnet fordi et «bredt utvalg av kilder» har bekreftet det:

«Både Jan Hanvold og hans nære samarbeidspartner Finn Jarle Sæle gir i filmen uttrykk for at eldre, ofte enslige, mennesker utgjør de viktigste samarbeidspartnerne. Videre har Brennpunkts redaksjon gjort selvstendige observasjoner både på møter og konferanser som bekrefter dette bildet. Vi har i en lang rekke samtaler med et bredt kildeutvalg også blitt forelagt det samme faktum.»

NRK viser deretter til at klager hevder følgende to setninger er med i Brennpunkt-dokumentaren: «Denne ukas Brennpunkt-dokumentar har vist hvordan Hanvold har samlet inn hundrevis av millioner. Penger som har gått rett inn i hans eget eiendomsimperium.» NRK avviser at redaksjonen har publisert et slikt utsagn, hverken i TV-dokumentaren eller nettartikler.

De to setningene ble imidlertid publisert i Ukeslutt-innslaget 29. oktober. NRK innrømmer at påstanden er feilaktig. Det betyr imidlertid ikke at Ukeslutt brøt god presseskikk, slik NRK ser det:

«Vi mener (...) at feilen i dette tilfellet har blitt rettet og beklaget på svært tydelig vis av begge redaksjoner, og at dette må få betydning for PFUs vurdering av saken – jfr. VVP 4.13 om å rette og eventuelt beklage feilaktige opplysninger.»

NRK forklarer nærmere hva som skjedde da den feilaktige påstanden ble publisert.

Journalisten som laget reportasjen misforstod sakens fakta, og det ble ikke fanget opp av redaksjonen før publisering.

«Redaksjonen ble først gjort oppmerksom på feilen etter at reportasjen var blitt sendt i NRK Buskerud to dager senere, da klager hadde tatt kontakt for å påpeke feilen. Etter dette ble det feilaktige utsagnet tatt ut av de arkiverte versjoner i NRKs radiospiller og feilen ble rettet og beklaget (...)»

NRK opplyser at beklagelsen ble publisert på NRK Buskeruds nettsider kort tid etter at Hanvold hadde ringt redaksjonen. I en telefonsamtale uttrykte Hanvold at han var fornøyd med dette og oppfølging av saken, ifølge NRK.

Ukeslutt-redaksjonen ble kontaktet av NRK Buskerud samme kveld, og Ukeslutt avpubliserte først sendingen, før de publiserte en ny versjon der det aktuelle utsagnet var redigert bort. Ukeslutt beklaget også feilen i sin neste sending, som var lørdag 5. november.

Beklagelsen i Ukeslutt lød slik: «I en reportasje om giverglede i Ukeslutt sist lørdag kom vi i skade for å si at pastor Jan Hanvold har samlet inn hundrevis av millioner som har gått rett inn i hans eget eiendomsimperium. NRK har ikke dekning for denne ordlyden, og beklager dette.»

Ukeslutt tok også kontakt med klager for å opplyse at det var de som hadde gjort feilen. NRK viser for øvrig til at Visjon Norge laget en egen artikkel der Hanvold uttaler: «- Derfor er jeg glad for henvendelsen fra redaksjonslederen og at de velger å beklage offentlig». Hanvold uttrykte seg i tillegg positivt om beklagelsen på Facebook, påpeker NRK.

Ifølge NRK fikk ikke feilen stor spredning utover radiopubliseringene.

Videre adresserer NRK klagers påstand om at premissene for intervjuet med Hanvold er brutt. NRK er ikke enige i dette. Mediehuset skriver:

«Når man jobber med større journalistiske prosjekter er det på ingen måte uvanlig at fokuset kan endres eller flytter seg etter hvert som researchen skrider fram og redaksjonen får mer kunnskap om temaene det arbeides med. (...) Det sentrale er at kilder og intervjuobjekter får informasjon om eventuelle endringer i fokuset og at premissene for intervjuer gjøres klare før de gjennomføres. Etter vår oppfatning er dette kravet oppfylt med god margin i redaksjonen arbeid med denne dokumentaren.»

NRK forteller at redaksjonen første gang var i kontakt med Jan Hanvold i april 2016, og at kontakten fortsatte gjennom våren, sommeren og høsten. Det ble klart for redaksjonen i august/september at de ønsket å fokusere på økonomien i Visjon Norge-systemet. «Vår journalist Bjørn Olav Nordahl tok 16. september kontakt med Jan Hanvold for å avtale et oppfølgingsintervju om disse temaene», skriver NRK, og opplyser at Hanvold fikk oversendt en rekke spørsmål før intervjuet fant sted 28. september.

NRK viser til tilsvarets vedlegg og mener det fremgår tydelig at redaksjonen ville fokusere på Visjon Norges økonomi og administrasjon, og at spørsmålene bar preg av et kritisk søkelys på Hanvolds virksomhet.

Når det gjelder påstanden at Hanvold ikke har fått tilstrekkelig samtidig imøtegåelse, skriver NRK at han har «fått anledning til å imøtegå alle anklager og kritiske spørsmål». NRK viser

til spørsmålene som ble oversendt i september, samt til at klager fikk se gjennom «hele programmet» den 13. oktober. Ifølge NRK var det en ferdig klippet versjon som Jan Hanvold fikk se. «Det ble altså ikke gjort noen substansielle endringer eller om redigeringer i dokumentaren etter visningen for Hanvold.»

Når det gjelder ingressen som klager mener at Hanvold ikke har fått svare på, skriver mediehuset: «Etter vår oppfatning er dette redaksjonens oppsummering av sentrale faktaopplysninger, som danner vinkling og inngang til dokumentaren. Det er solid dekning for alle utsagnene (...), og klager har dessuten fått anledning til å kommentere alle disse hovedtemaene i dokumentaren.»

NRK mener videre at punkt 4.15, om tilsvaretsrett, ikke er brutt, all den tid Jan Hanvold fikk slippe til etter publiseringene som gjest i Dagsrevyen 25. oktober og Dagsnytt 18 den 26. oktober. NRK viser også til at Hanvold har gått ut mot dokumentaren på sin egen TV-kanal. NRK påpeker for øvrig at Kringkastingrådet ikke må anses som en del av NRKs publisering.

NRK avviser at publiseringene har vært forhåndsdommende, slik klager antyder. Mediehuset mener et påstanden «bygger på en oppfatning om at dokumentaren konstruerer en mistanke om at Jan Hanvold driver med kriminell virksomhet», og det er det ikke grunnlag for, ifølge NRK.

Hva gjelder punkt 4.7, om identifisering, påpeker NRK at klager selv konkluderer med at Jan Hanvold allerede var identifisert. NRK mener videre det var berettiget å omtale den gamle dommen mot Hanvold fra 80-tallet. «Vi mener at forholdene i denne dommen har klar relevans for omtale av virksomheten klager driver i dag. Også den gang drev klager en kombinasjon av forkynnelse og eiendomsvirksomhet.» Mediehuset viser for øvrig til at Jan Hanvold selv har skrevet om dommen i boken «Jan Hanvold ... gir aldri opp».

Klager fastholder at NRK har brutt god presseskikk på alle punktene som ble anført i klagen.

Når det gjelder punkt 3.3, om klare premisser, skriver klager at Hanvold burde vært informert om at premissene ble endret underveis.

Hva gjelder samtidig imøtegåelse og tilsvaretsrett, fikk ikke Hanvold, slik klager ser det, komme godt nok til orde selv om han uttalte seg i Dagsrevyen og Dagsnytt 18: «Hanvold skulle vært gitt anledning til å inngi en saklig, gjennomtenkt og uklippet fremstilling av sitt syn på saken.» At Hanvold har fått kommet til orde på Visjon Norge, er ikke reparerende for NRKs beskyldninger, påpeker klager.

Klager fastholder at NRK har publisert feilaktige utsagn og viser til ordlyden: Å *samle inn penger* er ikke det samme som *inntekt*. NRK publiserte også et utsagn om at gavene kommer fra «minstepensjonister, uføretrygdede og andre tilhengere», og klager mener dette må tolkes som at givergruppene minstepensjonister og uføretrygdede utgjør en betydelig andel.

Klager innrømmer imidlertid at han selv skrev en uriktig påstand i klagen, nemlig at Brennpunkt-dokumentaren inneholdt et likelydende utsagn som det utsagnet Ukeslutt beklaget. Likevel mener klager at utsagnet som ble uttalt i Ukeslutt, også er gjeldende for Brennpunkts publiseringer. Samme meningsinnhold kommer til uttrykk, slik klager ser det.

Klager viser, i tillegg til nettartikkelens ingress, til følgende setninger:

- «Hundre millioner kroner, det er det Hanvolds selskaper får hvert år i gaver fra minstepensjonister, uføretrygdede og andre tilhengere.»
- «Det betyr at de selskapene Tv-pastoren eier privat, også nyter godt av de mange hundre millionene med gaveinntekter som strømmer gjennom Visjon Norge-systemet».

Dette gjør at Ukeslutts tolkning er «nærliggende og påregnelig», mener klager, og skriver:

«I våre øyne endrer ikke korrigeringen det faktum at Hanvold feilaktig beskyldes for at Visjon Norges gaveinntekter er penger som har gått til Hanvolds private selskaper. Disse selskapene driver som kjent med eiendom, og Brennpunkt-dokumentaren fokuserer på hvordan Hanvold har bygget seg opp stort innenfor eiendom langs Drammenselven. Det opprettes da en link mellom gaver til Visjon Norge og Hanvold 'eiendomsimperium'. Ordlyden 'eiendomsimperium' benyttes for øvrig i ingressen i nettartikkelen.»

Klager mener at også andre medier som har sitert NRK, har lagt Ukeslutts tolkning til grunn.

NRK avviser at Brennpunkt har publisert noe galt. NRK mener at omtalen av forholdet mellom Visjon Norge og Jan Hanvolds privateide selskaper er en faktabasert fremstilling:

«Brennpunkt kan gjennom regnskaper, leieavtaler og grunnboksopplysninger dokumentere at det har vært et tett forretningsmessig samarbeid mellom Hanvolds private selskaper og Visjon Norge gjennom TVVN AS. (...) Det er således ingen tvil om at Hanvold privat har nytt godt av gaveinntekter fra TVVN AS.»

NRK påpeker at redaksjonen ikke kan stå ansvarlig for eventuelle misforståelser hos andre. Avslutningsvis avviser mediehuset at andre medier har lagt Ukeslutts tolkning til grunn:

«Ander medier omtale av dette har så langt vi kan se av Retrievers mediearkiv vært bygget på korrekt gjengivelse av opplysningene som framkommer i Brennpunkt – kanskje med unntak for Visjon Norges nære samarbeidspartner i ukeavisa Norge IDAG.»